

Методичний коментар до уроку “Фрески Софії Київської”

Розповіді про минуле

Привітання з різними настроями

Запропонуйте дітям придумати власне привітання та проспівати його з однокласниками.

- Спробуйте одну й ту саму мелодію проспівати в мажорі та в мінорі. Чи складно це робити?

Якщо дітям складно імпровізувати, запропонуйте їм дібрати іншу музику та проспівати слова привітання з минулого уроку, або ж дібрати слова привітання до знайомої мелодії.

Цього уроку варто закріпити нові поняття “мажор” і “мінор”. Зараз важлива не так мелодія, як правильність інтонацій, відповідність настрою та ладу.

Як дізнатися про минуле

Запропонуйте дітям дізнатися, які твори мистецтва можуть розповісти нам про давні часи.

- Чому ми звертаємося саме до творів мистецтва?

Уявіть давні часи, коли не було сучасної техніки — фотоапаратів, відеокамер, комп’ютерів, смартфонів тощо. Що могло замінити це все? Малюнок, скульптура... Звісно, вони не були схожі на теперішні, але давні люди залишали пам’ять про себе у творах мистецтва.

У часи Русі вже були книжки, але не всі наші сучасники можуть прочитати тодішні букви, скласти з них слова і зрозуміти зміст. А от картини можуть зрозуміти всі, тільки треба уважно дивитися й думати.

Спробуймо!

Фрески

Мозаїки станції метро “Золоті ворота” створювали сучасні майстри. А чи можна подивитися на давні часи очима митців, які жили в ті часи й усе бачили на власні очі? Підемо до Софії Київської, адже це одна з небагатьох уцілілих споруд часів Київської Русі. Саме цей собор вчені вважають найстарішою спорудою Києва.

Покажіть дітям відео — [віртуальну екскурсію Софійським собором](#).

Стіни Софії Київської прикрашені **фресками** — творами живопису, які давні майстри виконували на вологій штукатурці. Фрески збереглися з давніх давен, тож розкажуть чимало цікавого про минуле. Уявіть, як їх створювали давні майстри, скільки людей їх бачило.

Роздивіться фрески у підручнику та у презентації [“Фрески Софії Київської”](#). На жаль фрески старіють і ми втрачаємо їх, тому звернемося також до картини сучасного художника Юрія Химича, який відтворив їх.

- Що насамперед привертає вашу увагу?

- Які елементи орнаменту використовували в Київській Русі?
- На які рослини вони схожі?
- Яку тварину ви побачили?
- Про що ще нам розповідають фрески? Що зацікавило? Що особливо вразило?
- Як ви гадаєте, люди зображені в русі чи ні? Як саме вони рухаються? Які звуки можуть лунати в цей час?
- А чи подобається глядачам?
- Які музичні інструменти існували в ті часи? До якої групи музичних інструментів вони належать? Чи схожі вони на сучасні? На які саме?
- Що ви відчуваєте, коли дивитесь на твір мистецтва, якому понад тисячу років?

Запропонуйте дітям уявити себе поруч із фресками в Софійському соборі.

- Чи хочеться говорити голосно? Чому?

Музичні замальовки

Знайомимося з композитором

Валерій Кікта — композитор, педагог, заслужений діяч мистецтв України. У творчості музиканта домінує українська тематика, переважно це образи й сюжети, пов'язані з історією Київської Русі.

Митець працює в різних жанрах інструментальної та вокально-симфонічної музики. Валерій Кікта створив музику до 11 балетів, симфонічні твори, ораторії, концерти, твори для органа, арфи, хорові твори, музику для дітей тощо.

Органічне відчуття природи українських пісень, культури, її глибоких першоджерел стало основою музичного світосприйняття Кікти. Звідси й рідкісний мелодизм і багатство музичної мови його творів.

Композитор весь час експериментує, перебуває у постійному пошуку якомога оптимальнішого використання технічних можливостей музичних інструментів.

Сучасна музика про давні часи

Послухайте частини 8, 9 концертної симфонії для арфи з оркестром “Фрески Софії Київської” Валерія Кікти. Відповідно до того, як сприймають музику ваші учні, можете послухати аудіозапис симфонії (без опори на наочність) чи подивитись відеокліп.

Засобами музики композитор розповів про скоморохів — артистів, що в часи Київської Русі були неодмінними учасниками свят, їх натхненниками й організаторами. Без них не відбувалися навіть урочистості в князівських палацах. Скоморохи вміли все — вони були одночасно музикантами, співаками, танцюристами, акробатами, фокусниками, дресирувальниками, жонглерами.

- Якими композитор уявив скоморохів? Такими, як на фресках?
- Покажіть рухи скоморохів. Які в них характери?
- Як змінюється музика? Як ви думаєте, музику написано в мажорі чи мінорі?
- Чому музика повторюється? Чи однакові повторення?
- Як ви думаєте, чи завжди скоморохи тільки сміялися?

- Роздивіться фреску. Що ви можете додати до розповіді композитора?
- На яких сучасних артистів були схожі скоморохи?
- Чи хотілося б вам потрапити на виступ скоморохів? А бути ними?

Як скоморохи

Ритмічні рядки

Знайомимо учнів з іще одним ритмиком, поки що не зіставляючи з нотами. Адже так діти зосередяться на тривалостях і правильному виконанні ритму. Ускладнюємо ритмічну послідовність — збільшуємо кількість чоловічків, ускладнюємо ритм.

Запропонуйте дітям уже знайомі форми виконання ритму — простукати ритм по парті окремо правою і лівою руками, обома руками, проплескати в долоні. Якщо дітям усе вдається, підключайте ніжки — спочатку така сама послідовність виконання ритму ніжками, як руками (якщо діти сидять — окремо правою і лівою, обома ногами, якщо діти стоять — ногами почергово).

Цього уроку додаємо ще одну вправу з ритмом — діти виконують ритм, співаючи імена ритмиків. Стежити за тривалостями дітям допомогатимуть імена ритмиків — що довше має звучати ритмик, то довшим є його ім'я.

Спочатку діти тихенько простукують ритм зручним для них способом і паралельно наспівують, потім можна переходити до проспівування ритму. Запропонуйте виконати ритм дуєтом — одна дитина тихенько простукує ритм зручним для себе способом, друга — поспіває. Далі діти міняються місцями.

Одразу привчайте дітей співпрацювати — слухати одне одного, не намагатися виконувати свою партію так, щоб було чути тільки її.

Потім запропонуйте дітям пофантазувати: виконати ритми ногами і руками, а також вигадати власні ритми.

Ритм у віршах

Запропонуйте дітям уявити себе скоморохами та прочитати римівку. Це завдання допомагає з'ясувати, що ритм — не суто музичне поняття, свій ритм є у віршах, словах...

- Які слова допомагають створювати ритм у вірші?

Діти також можуть придумати мелодію та проспівати римівку. Якщо ці форми роботи не викликають в дітей труднощів, можна запропонувати їм виконати реп — ритмічний речитатив.